

ekološki glasnik

časopis o prirodi

ISSN 1330-1055

godišče XIII / 2005

travanj / april

04

Krčke
ciklame

Poskok

Paklinski
otoci

Rode

Otrovnice

Poskok

doc. dr. Zoran Tadić

Nije poznato zašto se ova zmija zove poskok, jer on ne može skakati. Vjerojatno je ime dobila po tome što se u kasno ljeto i jesen poskoci znaju popeti na nisko, položiti drvo ili grm te znaju sa njega i pasti na slučajnog prolaznika.

Glava poskoka gledana odozgo

Poskok (*Vipera ammodytes*) je naša najveća i najopasnija lju-tica. Prosječna duljina mu je oko 70 cm, ali vrlo veliki mužjaci mogu biti i preko metar dugi.

Poskoka možemo naći u južnoj Austriji, nekim dijelovima sjeverne Italije (pokrajina Furlanija - Julijska krajina), Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Albaniji, južnoj Rumunjskoj, Bugarskoj, Grčkoj, Turskoj, sjevernoj Siriji, te u Kavkazskom području sve do zapadnog Irana.

Nije poznato zašto se ova zmija zove poskok, jer on ne može skakati. Vjerojatno je ime dobila po tome što se u kasno ljeto i jesen poskoci znaju popeti na nisko, položiti drvo ili grm te znaju sa njega i pasti na slučajnog prolaznika. Osim toga, moguće je da je ima dobio i po tome što se poskok brani tako da se sklupča i pokušava ugristi napadača naglim izbacivanjem glave i vrata, a to može podsjećati na skakanje. Zanimljivo je da je i u drugim jezicima naziv ove zmijske pogrešan. Tako je jedan od engleskih imena za ovu zmijsku Sand Viper. To je potpuno pogrešno, jer poskok ne živi na pješčanim staništima. Čak je i znanstveni naziv *ammodytes* pogrešan: Amos na grčkom znači pijesak, a dutes znači roniti. Također potpuno pogrešno!

Poskok živi uglavnom na suhim, kamenitim staništima na kojima prevladava grmovita vegetacija. Na sjevernom dijelu područja rasprostranjenosti takva područja moraju biti okrenuta prema suncu. Za razliku od ridovke, poskok izbjegava vlažna staništa. Tako ga, npr. u okolici Zagreba možemo naći na obroncima Medvednice, ali ne i u Turopolju, gdje prevladava ridovka. U zapadnom dijelu područja rasprostranjenosti, poskok uglavnom živi na brdovitim terenima, a može prelaziti i 2000 metara nadmorske visine. U istočnom dijelu područja rasprostranjenosti, može se naći i na suhim poljima te u stepama. Na povoljnim mjestima, populacije poskoka mogu biti vrlo guste, npr. na nekim mjestima u Lici, na Velebitu ili na nekim mjestima u Dalmaciji.

Postoje tri podvrste poskoka: tzv. zapadni poskok (*Vipera ammodytes ammodytes*), istočni poskok (*Vipera ammodytes meridionalis*) te transdunavski poskok (*Vipera ammodytes montadoni*). U nas živi isključivo zapadni poskok.

Gledana odozgo, poskokova glava je trokutastog ili srcolikog oblika, a na vrhu nosa nalazi se mali roščić. On može biti okrenut koso prema naprijed, ali može biti okrenut i oko-

Presvlačenje poskoka

mito prema gore. U odnosu na veličinu glave, oči su srednje velike, a imaju okomitu zjenicu.

Temeljna boja mužjaka poskoka je svjetlišiva ili siva, a u ženki je sivosmeđa ili crvenkastosmeđa. Neki poskoci mogu biti i žučkasti ili ružičasti. Vrlo rijetko, nađe se i potpuno

crnih poskoka. Uzduž čitave dužine leđa, do vrha repa, proteže se «cik – cak» pruga. U nekih primjeraka, ona može biti izlomljena u rombove. U mužjaka je pruga crna ili tamnosiva i jako se ističe na svjetlosivoj pozadini. U ženki je ona smeđa ili crvenkastosmeđa i slabije se ističe na temeljnoj

boji tijela. Na bokovima obično postoji niz blijedih sivih ili smeđih mrlja. Trbuh poskoka je je tamnosiv ili žučkastosiv. Vrh repa je narančastocrven, crven, žučkast ili zelenkast.

U proljeće i jesen poskok je uglavnom aktivan po danu i često ga se može vidjeti kako se sunča. Ljeti,

Ženka (lijevo) i mužjak (desno) poskoka

kada je prevruće, poskoci su aktivni po noći, ali mogu biti aktivni samo u sumrak ili u svitanje. U jesen ili u kasno ljeto poskoci se mogu penjati na položitija stabla ili na grmove. Ponekad to čine i usred ljeta, tražeći u grmlju hladovinu.

Poskok, kao ni riđovka, nije brza zmija i obično se vrlo tromo kreće. Ako smo ga zatekli u kretanju na otvorenom, obično se ukoči i čeka. Manji broj primjeraka u toj situaciji pokuša pobjeći. Ako prijetnja ne prestane, obično

se sklopča i počne siktati. Pri tom će, ako postoji i najmanja mogućnost, pokušati pobjeći u kakvu rupu, procjep ili grmlje. Ako ga nastavimo uznemiravati i jako mu se približimo, poskok iz klupka može pokušati i ugristi, ali ga je na ugriz teže isprovocirati nego neke druge europske ljutice.

O biologiji poskoka, pa tako i o parenju, zna se puno manje nego o biologiji riđovke. Poskoci obično izlaze iz hibernacije kad dnevna temperatura zraka prijeđe 22°C, obično u

travnju. Muzjaci se nekoliko tjedana nakon izlaska iz hibernacije presvuku i tada počinje sezona parenja koja traje od kraja travnja do početka lipnja. Ženke u kolovozu ili rujnu okote od 5 do 15 mladunaca, na isti način kao i riđovke. Mladunci su dugi 15 do 18 cm, ali ponekad se mogu naći tek okoćeni mladunci koji su dugi preko 20 cm. U hibernaciju se poskoci povlače krajem rujna ili u listopadu.

Poskok se hrani uglavnom malim glodavcima i gušterima, a ponekad lovi i ptice. Smatra se da se poskoci penju po grmlju i položitim stablima zbog potrage za mladim pticama. Još je uvijek nepoznato što jedu mladi poskoci. Vjerojatno jedu mlade guštere i miševе, a možda i kukce. Zabilježen je i slučaj mladog poskoka koji je, kada je uhvaćen, isporučao stonogu.

Iako je poskok trom i uglavnom se sporo kreće, ako ga sretnemo u prirodi, najbolje je ne uznemiravati ga. Poskok je, naime, jako otrovan! Otrovnost mu je jači od otrova bilo koje druge europske ljutice. Osim toga, zubi velikih primjeraka mogu biti dugi oko jedan centimetar. To omogućuje životinji da otrov ubrizga duboko u tkivo, što znatno pogoršava simptome trovanja. Otrovnost djeluje na tkivo i izravno ga razara, a djeluje i na grušanje krvi. Najčešći simptomi trovanja su oticanje koje se brzo širi i krvni podljevi, a kasnije se mogu javiti i drugi simptomi kao što su mučnina, povraćanje i sl. Ako se ugriz poskoka ne liječi, može doći do različitih teških komplikacija (npr. gangrene), pa i do smrti. Jedini pravi lijek za liječenje ugriza nasih ljutica je zmijski protuotrov ili tzv. zmijski antiserum koji proizvodi Imunološki zavod iz Zagreba.

Budući da se poskoci lako održavaju u zatočeništvu, oni se koriste kao izvor otrova za proizvodnju zmijskog protuotrova.

Etimologija znanstvenih naziva

- **Poskok** - *Vipera ammodytes*: grč. amos = pijesak; grč. dutes = onaj koji kopa ili roni. Odnosi se na ronjenje ili plivanje u pijesku. Ime je pogrešno, jer poskok ne živi na pješčanim staništima.

Narodni nazivi

- **Poskok**: Bacanj, brezovača, brzač, brzokok, crno-krug, crnopečica, crnostrel, crnostrig, crnostrijek, crnostrijel, crnostrik, crnostril, cuca, čemernica, črnokrug, črnostril, čufka, čeralica, gad, planinska gadina, gait, grabarka, grabonos, grabonosac, grabosica, gričarica, hridovača, hridovka, hridovkinja, huhorača, huhorica, huhurača, iverašica, kačak, kačec, kaček, kamenarka, kamenčića, kamešnica, kamenka, kamenuša, kamenjača, kamenjara, kamenjarka, kločan, klečatica, klokočevka, klječa, klječčan, klječatak, klječatica, kljunuša, kokulja, kokuljača, kolaš, kominjača, kotarkinja, kratelj, krestarka, krona, krpuša, krugatica, kruna, krunača, krunaš, krunašica, kruneša, krunka, krušćarica, krušćarica, kruškovac, kukuljača, kušač, kusač, kusalj, kusica, kusurepa, kvačak, luža, lužavica, lužica, lužnica, lužnjača, ljutac, ljutaka, modras, modračina, modralj, modras, modrelj, modraš, modrašica, modres, modroglavac, modros, modrušarina, naprsnica, naprtka, nepomenica, nepreskok, nespomenica, nosorog, oberka, oberuš, oberuša, ognjena zmija, pečavica, pepelnica, pepeljnača, pepeljušica, pepeljavka, pepeljuga,

Ženka poskoka

pepeljuha, pepeljuša, pepeljuška, pisanica, pisanjka, pjegavica, pjegulja, pjeskulja, pjeskuša, pješćarka, plamenka, plavokrug, plavostrijek, plavostrik, podskok, popelnica, popeljuha, pepeljuša, pepeljušina, poskočica, poskočnica, poskok, poskoka, prikusac, primorkinja, prisojkinja, prisojnica, prisojnska guja, prtko, pruglatica, pruglavica, ridovkinja, rožača, rožanica, rožarica, ružica, skakavac, skočac, skok, srpina, srtica, šajka, šara zmija, šarac, šaran, šaranka, šarčina, šaren, šarena guja, šarena zmija, šarfeša zmijica, šarenica, šarenka, šarenica, šarenka, šarica, šarka, šarkon, šarna guja, šarovača, šarovita guja, šarovita zmija, šarovka, šaruga, šaruja, šarulja, šaruljetina, šaruljica, šaruljić, šarun, šarunica, šaruša, tigrča, tjeratica, tjeratica, usok, uvor, uvorača, vrebča, zaprtka, zlica, zlikovača, zloposkok, zmaj, zmaja, zmija iz kamena, zvitdulja, zviždulja, žestica.

Poskok u stijenama Okića

Strani nazivi:

- Engleski: Sand Viper, Nose-horned Viper, Long-nosed Viper, Horned Viper
- Njemački: Sandotter, Hornotter
- Talijanski: Vipera dal Corno
- Španjolski: Vibora cornuda
- Francuski: Vipère des sables
- Nizozemski: Zandadder
- Češki: Zmije ružkatá
- Poljski: Zmija piaskowa, Zmija nosoroga
- Rumunjski: Vipera-cu-corn
- Bugarski: Pepeljanka
- Finski: Hietakyy
- Švedski: Sandhuggorm
- Ruski: Рогатая гадюка